

Nr 304.

Godkänd av första kammaren den 6 juni 1929.

Godkänd av andra kammaren den 6 juni 1929.

Riksdagens skrivelse till Konungen, om undersökning för avhjälpande av de olägenheter, som föranledas av det s. k. ålbottengarnsfisket.

(Första kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande nr 5.)

(Andra kammarens femte tillfälliga utskotts utlåtande nr 10.)

T I L L K O N U N G E N .

Uti en inom riksdagen väckt motion har framställning gjorts, att en undersökning av de i motionen påtalade förhållandena måtte komma till stånd för avhjälpande av de olägenheter och brister, som vidlådde det s. k. ålbottengarnsfisket.

De förhållanden, som påtalas i motionen, äro följande. Bottengarnen, som huvudsakligen vore fångstredskap för ål, måste hava trånga maskor, så att ålen icke kunde tränga igenom. Följden härav bleve emellanåt den, att en stor myckenhet småfisk, som ännu icke nått den storlek, att den på något sätt kunde vara matnyttig, fångades i ryssjan bland de större fiskarna. Småfisken pressades av den större fisken mot ryssjans väggar och botten, så att en stor del, ofta största delen doge på grund av misshandeln och även av brist på luft och näring. Vidare utsattes stundom alltför många ålbottengarn, tvistigheter uppstode mellan fiskevattensägarna för garnens skull. Ett intensivt bedrivet bottengarnsfiske äventyrade ock strandfiskbeståndet, varjämte bottengarn kunde utsättas på sådant sätt, att de förhindrade fiske för andra fiskevattensägare inom samma område. Slutligen vore det mycket svårt att få en rättvis fördelning av ålbottengarnsfisket till stånd, där kusten vore sönderskuren och tilltrasad i uddar, holmar, vikar och fjärdar. Om bottengarn utsattes vid inlopp till en större vik, där det innanför funnes många fiskare med fiskerätt, kunde det även inträffa, att övriga fiskevattensägare ej erhöle någon fisk alls i sina redskap.

För att råda bot på dessa missförhållanden har motionären såsom tänkbara åtgärder framkastat möjligheten dels att ägare av bottengarn ålades vittja garnen två gånger dagligen, då ej naturhinder gjorde detta omöjligt, dels att en reglering av bottengarnsfisket skedde och närmare stadganden rörande fiske

med bottengarn utfärdades, dels ock att en närmare undersökning i syfte att åstadkomma rättvisa och ordning beträffande fisket med bottengarn i inre skärgården företoges.

Jämlikt 46 § i riksdagsordningen har vederbörande utskott inhämtat utlåtande över motionen från lantbruksstyrelsen, som i sin ordning hört fiskeriintendenten i södra distriktet.

Vidare har i en till motionären riktad skrivelse, som meddelats vederbörande riksdagsutskott, fiskare i Skelderviken, under uppgift att stora mängder lax- yngel infångades i bottengarnen, uttalat en önskan, att den av motionären ifrågasatta undersökningen måtte omfatta jämväl bottengarnsfisket vid Kristianstads och Hallands läns kuster. Därjämte har utskottet fått del av ett antal uttalanden från fiskeriintresserade, vilka instämt i motionens syfte.

Fiskeriintendenten i södra distriktet har i sitt yttrande medgivit, att småfisk i avsevärd myckenhet understundom fångades i ålbottengarnen. Denna småfisk saknade emellertid ofta större ekonomiskt värde. På många ställen kunde dock även yngel av värdefullare fiskslag på sådant sätt fångas. Ett vittjande av garnen två gånger dagligen skulle också utan tvivel kunna rädda en del småfisk, men svårigheter skulle möta vid tillämpandet av dylik bestämmelse och övervakningen av dess efterlevnad. Fiskeriintendenten ifrågasätter anordnandet av försök med ålbottengarn, där förgården till bottengarnets fångstinnrättning bundes med maskor i storlek 22—25 mm. mellan knutarna. Vidare förordar denne utfärdande av bestämmelse rörande minimistorlek av maskor i sådant bottengarn, som utsättes på våren och försommaren för fångst av annan fisk än ål.

Beträffande övriga i motionen angivna olägenheter erinrar fiskeriintendenten om lämpligheten att som en utväg till deras avhjälpande inrätta gemensamhetsfiske samt om Eders Kungl. Maj:ts befallningshavandes befogenhet att medelst särskilda föreskrifter reglera utsträckandet av ålbottengarn utanför strandrättsgränsen. Vidare föreslår fiskeriintendenten att taga i övervägande ett partiellt förbud för utsättande av ålbottengarn i inre skärgård. En dylik åtgärd torde emellertid förutsätta en grundlig och saklig utredning.

Lantbruksstyrelsen har i sitt berörda utlåtande, efter att hava lämnat en redogörelse för tillkomsten och utvecklingen av ålfiske med bottengarn samt sättet för detta fiskes bedrivande, anfört huvudsakligen följande:

Bottengarn utsattes huvudsakligen för fångst av ål och speciellt för fångst av den s. k. vandringsålen, d. v. s. den ål, som under höstarna i stora mängder droge fram längs östra och södra kusten av landet för att genom Öresund och Bälten vandra ut ur Östersjön till ålens lekplatser ute i Atlantiska oceanen.

Motionären hade framhållit, att fisket med ålbottengarn inom Kalmar södra län medfört olägenheter, bestående däri, att i bottengarnen fångades betydande mängder av småfisk, som därigenom förstördes. Vederbörande fiskeriintendent hade ock i sitt yttrande till lantbruksstyrelsen framhållit, att mången gång avsevärda mängder småfisk fångades i ålbottengarnen och, då ofta icke erforderlig försiktighet iakttoges vid utsläppandet av denna småfisk, ginge den till stor del onödigtvis till spillo.

Denna olägenhet skulle emellertid kunna undanröjas genom hänvändelse till vederbörande länsstyrelse, som enligt 9 § i gällande fiskeristadga den 17 oktober 1900 på anmälan hade befogenhet att efter verkställd utredning utfärda bestämmelser om fiskets vård och rätta bedrivande.

Såsom en lämplig åtgärd för undanröjande härav hade motionären tänkt sig, att en bestämmelse borde utfärdas, varigenom ägare av bottengarn ålades att vittja garnen två gånger dagligen. Sannolikt skulle en sådan bestämmelse vara ägnad att rädda en större del av den i garnet fångade småfisken. Häremot torde dock kunna göras den invändningen, att en sådan föreskrift skulle, där bottengarnet, såsom mångenstädes vore fallet, stode långt från den fiskandes bostad, medföra alltför stor tidsspillan, varjämte det ock skulle bliva svårt att kontrollera efterlevnaden av en sådan bestämmelse. Andra föreskrifter torde ock kunna tänkas medföra skydd för småfisken. Sålunda skulle kunna föreskrivas viss maskstorlek för bottengarn under den tid, då ålfisken icke påginge. Kanske skulle även den utvägen kunna anlitas, att användning av bottengarn förbjödes under vissa månader av året. På vilket sätt småfisken i det särskilda fallet lämpligen borde skyddas torde emellertid framgå av den utredning i frågan, som efter eventuell framställning till vederbörande länsstyrelse torde komma till stånd.

Motionären hade även ifrågasatt, om ålbottengarn överhuvud taget borde få användas i inre fjärdar. Skulle det visa sig, att dessa garn på grund av sin skadegörelse å småfisk icke borde få tillåtas i dessa vatten, torde länsstyrelsen hava möjlighet att i ovan angiven ordning reglera även detta förhållande.

Vad anginge den av motionären påtalade olägenheten av ifrågavarande fiske, bestående i den orättvisa, som vid ålbottengarnsfisket uppstode de fiskande emellan, så syntes denna fråga vara av en mycket svårlöst beskaffenhet.

På grund av bottengarnens stora utsträckning och betydande fångstförmåga vore det tydligt, att de, när det gällde fångst av vandringsål, ofta i mindre eller högre grad kunde utestänga ål från redskap, som i förhållande till ålens vandringsriktning funnes bakom ett annat bottengarn. Vore strandlinjen därtill starkt bruten eller funnes det en skärgård utanför densamma, så gjorde detta, att svårigheterna kunde bliva än större.

Beträffande vattenområden, som låge utanför strandäganderättsområdet, kunde sådana missförhållanden undvikas därigenom, att Eders Kungl. Maj:t respektive vederbörande länsstyrelse vid prövning jämlikt 1 och 2 §§ i lagen den 27 juni 1896 om rätt till fiske av fråga om tillstånd till utsättande av fast fiskredskap vägrade sådant tillstånd, om därigenom kunde befaras, att förfång skulle tillskyndas annan fiskande.

Inom strandäganderättsområdet torde det emellertid uppstå stora svårigheter att undanröja missförhållandena i fråga, enär varje strandägare, även om han endast ägde en mycket kort sträcka av stranden, enligt gällande lag i vanliga fall hade rätt att utsätta ålbottengarn. Med en viss belägenhet av hans fiskevatten kunde det tänkas, att hans redskap bleve till stort förfång för innehavaren av ett angränsande fiskevatten. Om alla strandägare ville sätta ut dylika garn, som vore ganska dyrbara, kunde dessa ock bliva så talrika, att fisket

med dem ej längre bleve lönande. Svårigheterna i fråga bottnade således väsentligen i rådande förhållanden beträffande rätten till fiske.

Statsmakterna hade emellertid genom lagen den 30 juni 1913 om gemensamhetsfiske redan anvisat en väg till undanröjande av de svåraste olägenheterna på ifrågavarande område. Enligt denna lag kunde nämligen fiskevattensägare besluta att bedriva fisket efter gemensam plan eller genom utarrendering. Genom ett dylikt förfarande skulle ifrågavarande olägenheter åtminstone till stor del kunna undvikas och fångstkostnaderna även avsevärt nedbringas.

Genom fiskeriintendentens i södra distriktet medverkan hade också på åtskilliga sträckor av kusten inom södra delen av Kalmar län anordnats gemensamhetsfiske, och på dessa kuststräckor torde numera olägenheterna i fråga i det stora hela vara bragta ur världen.

Å andra sidan förekomme emellertid också sådana fall, då gemensamhetsfiske icke kunde åstadkommas på grund av att härför stadgat lägsta röstetal icke kunnat uppnås. I sådana fall torde det vara förenat med hart när oöverkomliga svårigheter att få saken tillfredsställande ordnad. De enda utvägar, som då skulle stå till buds, torde vara antingen att genom lagstiftning utöva ännu större tvång på den enskilda fiskerättsägaren än lagen om gemensamhetsfiske nu medgäve, eller ock att staten inlöste ifrågavarande fiskerätt. Man torde dock kunna förvänta, att fiskevattensägarna alltmera skulle komma till insikt om fördelarna av att utnyttja de möjligheter, gemensamhetsfisket lämnade, och att lagen härom skulle komma till allt större tillämpning och de ifrågavarande olägenheterna på denna väg alltmer undanröjas.

Av det anförda ansåge lantbruksstyrelsen framgå, att redan till buds stående utvägar erbjöde vissa möjligheter att undanröja åtminstone det väsentliga av de av motionären påtalade olägenheterna.

För vårt land är ålfisket av en icke ringa betydelse. För år 1927 representerar det värden, som närmare framgå av en bilaga, som fogats vid andra kammarens tillfälliga utskotts utlåtande i ämnet. Tidigare bedrevs detta fiske huvudsakligast med ryssjor eller s. k. ålhommor. Dessa redskap voro icke på långt när så effektiva som de under senare tid i bruk komma ålbottengarnen. Dessa, som gå från bottnen upp till vattenytan och oftast hundratals meter på längden, hindra och fånga den framvandrande fisken.

Ur nationalekonomisk synpunkt är det givetvis en ren vinst, att vandringsålen, som icke återvänder, fångas i så stora mängder som möjligt. Att härvidlag en hel del annan fisk fångas, kan icke undvikas, ehuru detta icke är det viktigaste för ålfiskaren.

Uppenbart synes sålunda vara, att ålfiske med bottengarn av den beskaffenhet, som nu användes, vållar skada å fiskyngel och småfisk. Beträffande fjällfiskebestånden vill riksdagen framhålla, att, därest dessa genom ifrågavarande fångsmetod äventyras, så hava ju redan nu länsstyrelserna enligt fiskeristadgan av den 17 oktober 1900 befogenhet att vidtaga erforderliga åtgärder i fiskevårdande syfte, exempelvis genom att bestämma tid för bottengarnens utsättande, föreskriva minimimått etc. Att på detta område meddela generella bestämmelser för hela landet är svårt med hänsyn till längden av rikets kuster,

deras vitt skilda naturbeskaffenhet och fiskebestånd o. s. v. Möjligen skulle för något fiskslag, exempelvis laxen, likartade bestämmelser kunna genomföras genom Kungl. Maj:ts försorg.

En lagbestämmelse, vilken, såsom motionären föreslår, »ålade ägare av bottengarn, att dessa garn måste vittjas 2 gånger dagligen, där naturhinder icke gjorde detta omöjligt», torde bliva alltför betungande. Det är i regel vid lämpliga vindar under höstmånadernas mörka nätter, som de egentliga ålfångsterna göras. Men då ligger det redan i bottengarnsfiskarens eget intresse att vittja sina redskap för att tillvarataga den värdefulla ålen och se till, att icke fångstinrättningens utrymme upptages av annan, mindre värdefull fisk. Som botten-garnen emellertid oftast äro nedsatta på långt avstånd från ägarens hem, skulle det vara meningslöst att ålägga denne att under tiden för de månljusa nätterna, då dygnets fångster kunna belöpa sig till endast ett eller annat 10-tal ålar, göra tvenne resor dagligen för vittjande av garnen. Dessutom skulle det erbjuda avsevärda svårigheter för en domstol att på ett rättvist sätt kunna avgöra, i vilka fall »naturhinder» befriade från ansvar för åsidosättande av en dylik bestämmelse. Säkerligen skulle de tvistigheter, vilka komme att bliva föremål för domstols prövning, icke bliva färre därigenom.

I motionen har framhållits, att en reglering bör ske och närmare bestämmelser stadgas för utsättande av ålbottengarn, enär de eljest lätt kunna bliva alldeles för många och vålla orättvisa på fiskets område. Klart är, att det icke kan och bör få utsättas huru många ålbottengarn som helst. Ett ingripande på detta område låter sig emellertid icke göra utan att taga hänsyn till de fiskerättsbestämmelser, som gälla och som återfinnas i 2 och 12 §§ i lagen om rätt till fiske av den 27 juni 1896.

Det finnes emellertid i våra sydliga län hundratals ålfisken, varav många gå så långt tillbaka i tiden som till 1670-talet, innan några strandäganderättsbestämmelser ännu gällde. Dessa fisken blevo upptagna samt sedermera skattlagda och avsöndrade såsom särskilda fastigheter. De hava under tidernas lopp ofta bytt ägare. Att inskränka eller rubba på dessa fiskeägares rättsförhållanden skulle givetvis medföra resande av skadeståndsanspråk såsom en given konsekvens. Strandägarerätten, som senare tillkommit, kan således i fiskehänseende endast utnyttjas i de fall, där ej enligt omförmälda lag om rätt till fiske annan bättre rätt förefinnes. Utsättande av ålbottengarn utanför strandrättsgräns skall avgöras av vederbörande länsstyrelse, där i särskilt fall denna myndighet finner »att det kan ske utan men för andra fiskande». På detta område hava således länsstyrelserna möjligheter att redan nu vidtaga reglerande åtgärder. Det måste också ligga i strandägarens intresse att vid utsättande av ålbottengarn tillse, att tillräckligt s. k. sökningsvatten förefinnes för fisken.

Icke all kust är lämplig för ålfiske. Utom ström- och vindförhållanden kunna djup- och bottenförhållanden samt kustens geografiska beskaffenhet vara inverkan faktorer härvidlag. Oftast kan utsidan av någon utskjutande udde lämpa sig för upptagande av ett givande ålfiske, då däremot i en innanför liggande vik ett utsättande av ålbottengarn skulle lämna dåligt resultat, oavsett

om den förstnämnda möjligheten till fiske utnyttjas eller ej. Att under sådana förhållanden de i viken befintliga fiskerättsägarna skulle kunna tvinga innehavaren av det givande ålfisket att avstå från sin del i fångsten kan ej med nuvarande lagbestämmelser ifrågasättas. Ett annat förhållande är, om man överenskommer om inrättande av gemensamhetsfiske.

Beträffande de av motionären omnämnda förhållandena inomskärs, där förekomsten av bottengarn skulle vara till skada för andra fiskerättsägare, föreskrives redan nu i lag om rätt till fiske § 14, att »i älv, ström, å eller sund, där kungsådra ej finnes, men fisken har sitt drev, skall en sjättedel av bredden i djupaste vattnet lämnas fri från redskap, varom nyss är sagt, där ej konungens befallningshavande efter rättsägandes och sakkunnigs hörande giver lov till redskapens användande».

Utom denna bestämmelse, som förhindrar avstängning av fisketillgången, kunna i skärgård eller vikar fiskerättsägare genom tillämpande av lagen om gemensamhetsfiske av den 30 juni 1913 själva medverka till ett mindre antal bottengarns utsättande samt ett bättre ekonomiskt utbyte av fisket.

Redan nu giva sålunda lagen om rätt till fiske av den 27 juni 1896, Kungl. Maj:ts förnyade nådiga fiskeristadga av den 17 oktober 1900 och lag om gemensamhetsfiske av den 30 juni 1913 vissa möjligheter till här avsedda olägenheter väsentliga undanröjande. Nämnda författningar äro emellertid tillkomna under en tid, då icke bruket av bottengarn för fiske var känt eller så allmänt praktiserat, som numera är fallet. Under sådana förhållanden kan givetvis en undersökning för gällande bestämmelsers eventuella komplettering hava ett visst fog för sig. Dessutom skulle resultatet av en dylik undersökning, som borde avse förhållandena vid kusterna i alla de län, där fiske med ålbottengarn bedrives, kunna tjäna som ledning för såväl de reglerande åtgärder som i övrigt den fiskevårdande verksamhet, varom Eders Kungl. Maj:t och länsstyrelserna hava att meddela föreskrifter. Tidsbestämmelser för bottengarns utsättande och enhetliga minimimått för vissa slag av ilandförd fisk böra naturligtvis härvidlag bland annat tagas i övervägande.

På grund härav får riksdagen anhålla, att Eders Kungl. Maj:t täcktes låta verkställa undersökning om förefintliga olägenheter, som orsakas av det s. k. ålbottengarnsfisket, i syfte att få dessa olägenheter avhjälpna.

Stockholm den 6 juni 1929.

Med undersätlig vördnad.
